

Przedszkolak – dziecko/filozof, badacz

prof. dr hab. Irena Adamek
Katedra Pedagogiki

Wiemy dziś wiele o **plastyczności mózgu**. Mózg uczy się cały czas, ale inaczej, niż się każdemu wydaje.

Jest niezwykle plastyczny i rozwija te struktury, które są intensywnie wykorzystywane. Każda z nich wymaga w mózgu innych połączeń, a to jest wynikiem różnych typów zadań i aktywności.

Dziecko ma swój własny **system pobierania informacji** i jej przetwarzania. **Wspierając** jego działania pozwalamy na **rozwój jego mocnych stron**, gdyż uzdolnienia przejawiane są w zaciekawieniu, zdziwieniu, zachwycie. **Wygaszając je niszczy dziecko**, gdyż motywacja będąca podstawą uczenia się, jest ich pochodną.

Przypominając za Wygotskim tezę, że zdolność dziecka do uczenia się dzięki pomocy dorosłego (za pomocą instrukcji) stanowi sama w sobie fundamentalną cechę inteligencji.

Dobre uczenie – wyjaśniał Wygotski (1978) – wyprzedza rozwój, ponieważ uruchamia różnorodne procesy rozwojowe, które nie mogłyby zachodzić bez bodźców dydaktycznych.

Ponieważ ten co uczy ma władzę, stąd decyduje o tym, co uznawane jest za wiedzę.

Edukacja stale jest więc przedmiotem badań i analiz, których celem jest **poszukiwanie najlepszych, z możliwych sposobów** zmian, które by w znaczący sposób rzutowały na lepsze funkcjonowanie uczących się i to już począwszy od **przedszkola**.

Osoba dorosła pomaga dziecku w osiągnięciu celów, jakich nigdy nie osiągnęłoby **pozostawione samo sobie**.

Dzieciństwo:

- czas przeznaczony na uczenie się,
- badanie, eksplorowanie świata,
- wiedza i doświadczenie – lepszy start w szkole i w życiu,
- zabawa formą i metodą uczenia się,
- wydłużenie obowiązku szkolnego,
- przygotowanie do szkoły,
- rekrutacja na różnych zasadach.

A. Gopnik, *Naukowiec w kotłyszce. O czego o umyśle uczą nas małe dzieci;*

Dziecko filozofem. Co dziecięce umysły mówią nam o prawdzie, miłości oraz sensie życia?

M. Spitzer, *Jak uczy się mózg; Cyfrowa demencja.*

R. J. Sternberg, L. Spear-Swerling, *Jak nauczyć dzieci myślenia.*

M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi.*

D. Wodd, *Jak dzieci uczą się i myślą. Społeczne konteksty rozwoju społecznego.*

G. Hüther, U. Hauser *Wszystkie dzieci są zdolne.*

N. Cornelia, G. Hüther, *Wspieranie rozwoju dziecka.*

E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności uczenia się. Z Wygotskim i Brunerem w tle.*

R. Roswitha, H. Luszczynski, *Diagnoza typów uczniów.*

Wczesna edukacja - stymulowanie rozwoju

- silna podatność na oddziaływania,
- wrażliwość,
- „plastyczność“,
- bezbronność poznawcza, emocjonalna i tożsamościowa,
- wspieranie potencjału dziecka,
- doświadczania poprzez interakcje z innymi
- dystraktory,

Jak odczytywać dziecko, jak dostrzec jego autentyzm, naturalność, jego świat duchowy i genialną umiejętność komunikowania się z innymi?

Dzieci są geniuszami, bo mówią to, co czują i nawet w obcej sobie grupie rówieśniczej czy w relacji z dorosłymi potrafią w naturalny sposób przejść od dystansu do bliskości, od niepewności do symetrycznej akceptacji.

Dziecko nieustannie coś czyni, ono nie znosi bezruchu, gdyż kreuje siebie poprzez pracę (najważniejsza idea Marii Montessori)

Rolą rodziców/pedagoga jest pomaganie dziecku, współpracowanie z nim przez odpowiednio przygotowanie środowiska rozwoju i aktywności.

Rodzic/pedagog ma przede wszystkim nieustannie pracować nad sobą a nie nad dzieckiem, by wiedzieć jak wchodzić w interakcje z nim, by rozumieć dziecko i nie przeszkadzać mu w jego rozwoju.

„Pozwól mi zrobić to samemu”.

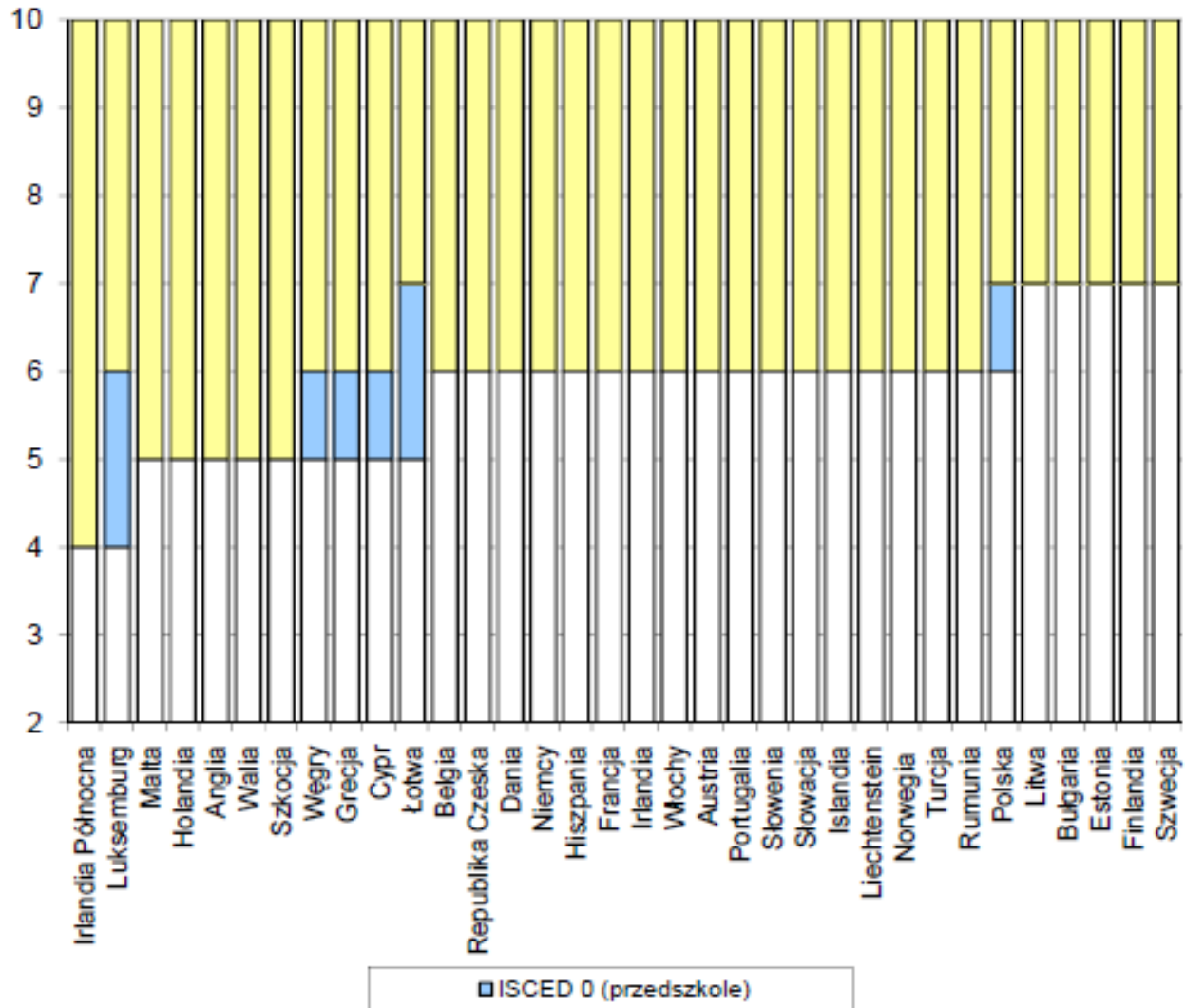
Życie dziecka dzieje się. Chcąc zgłębiać jego sekrety, musimy nieustannie obserwować wychowanka bez pokusy interweniowania w jego aktywność, czy wewnętrzny plan działania.

To jest bardzo trudne, często przerywamy aktywność dziecka, wtrącamy się w nią, interweniujemy. Jedynym powodem naszej interwencji powinna być sytuacja, kiedy dziecko coś psuje, niszczy.

Jako pedagodzy musimy przygotować się **do bycia z dzieckiem przez sprawdzanie siebie, przez eliminowanie własnych braków wewnętrznych.** To jest bardzo trudne. Łatwiej jest bowiem wychowywać i kształcić dziecko w starym stylu, a więc przez narzucanie mu form aktywności oraz nieustanne kontrolowanie wszystkiego i wszystkich. Tracimy jednak indywidualności.

Odkrywajmy dzieci - apelował P. Epstein.

Wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki, 2010/11

WIEK ROZPOCZĘCIA EDUKACJI SZKOLNEJ W UE

Jaki jest przedszkolak?

- Potrzeby edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym wynikają ze specyfiki etapu rozwoju, na jakim się znajdują.
- Ważne są oddziaływania środowiska edukacyjnego.
- Fundamenty kompetencji związanych z rozwojem społeczno-emocjonalnym i samoregulacją konstytuują się w pierwszych latach życia.
- Obszary kompetencji (np. bazowa ufność – E. H. Erikson, przywiązanie – J. Bowlby, pozytywne relacje – R. M. Ryan i E. L. Deci).
- Fundamentalne znaczenie dorosłych i otoczenia społecznego dla kształtowania się kluczowych kompetencji.

Jest bardzo ważne, aby dzieci czuły, że wszyscy otaczający je dorośli mają ze sobą pozytywny kontakt.

Dane pokazują, że dzieci, które mają pozytywne doświadczenia wynikające ze współpracy i dobrych relacji z dorosłymi są mniej zagrożone problemami zarówno w domu, w przedszkolu a potem w nauce.

Kluczowe zagadnienia dotyczące wychowania/edukacji dzieci w wieku przedszkolnym

- W tym okresie ważna jest koncentracja na funkcjonowaniu dziecka poprzez „wkraczające” wsparcie dorosłych
- Rodzice, nauczyciele – „dostawcy” wsparcia
- Na dziś – formatujemy dziecko wg własnego programu.
- Każde dziecko ma własny system uczenia się.
- Budowanie rusztowania.
- Znaczenie rozwojowe aktywności.
- Rozumienie kontekstu, w którym występuje problem.

L. S. Wygotski podkreśla, że podstawowym środkiem, za pomocą którego dzieci rozwijają swoją inteligencję, jest **uwewnętrznianie** dokonujące się za pośrednictwem rodziców, nauczycieli.

A więc ważną rolę w tym procesie stanowi tzw. **pośrednik zewnętrzny**.

Aby mógł jednak wesprzeć musi w pierwszej kolejności określić trzy **obszary kompetencji** dziecka:

- niedostępny jego działaniom;
- obszar, w który jest w stanie przekraczać swoje aktualne możliwości dzięki pomocy innych osób;
- samodzielnie radzi sobie z rozwiązaniem problemu.

Znaczenie wsparcia - facylitator

(P)rogi przedszkola

Niektóre przyczyny trudności dzieci w (p)rogach przedszkola?

- Dziecko stanęło przed bardzo trudnym zadaniem, którego nie rozumie i które je przerasta.
- Nie wie, po co tu jest, i nie potrafi przewidzieć, do czego pobyt w nowym miejscu będzie mu potrzebny.
- Skutki i cele nowej sytuacji, w jakiej się znalazło, są dla niego czystą abstrakcją.
- Nie ma zaspokojonego poczucia bezpieczeństwa.
- Zmienia się nagle schemat dnia codziennego, wraz ze stałym składem osobowym, zaspakajającym do tej pory wszystkie jego potrzeby.

Trudności dla dziecka:

- każde przejście (z grupy do grupy, z jednej instytucji do drugiej) wiąże się ze zmianą opieki i programu a także doświadczeń i praktyki;
- punkt zwrotny w życiu dziecka – zmiana środowiska – nauczyciela;
- nie istnieje bezwzględna gotowość, czy dojrzałość do pójścia do przedszkola, czy do nauki szkolnej;
- dziecko może być gotowe w małej grupie a nie w dużej,
- dziecko może być gotowe w grupie znanych osób vs nieznanych, dziecku lepiej ze znanym nauczycielem,
- trafność wielu testów (także dojrzałości szkolnej) budzić może wątpliwości (J. Bruner);
- zła adaptacja,
- czynności umysłowe determinowane emocjami.

Uzasadnienie wczesnej edukacji

Aleksander Milne, autor Kubusia Puchatka, powiedział kiedyś: „Wszystkie dzieci są takie same: najbardziej na świecie chcą się uczyć. A potem posyłamy je do szkół, gdzie ich entuzjazm jest zabijany”.

Tendencje, powody, skutki...

- Czy 6 lat to odpowiedni wiek do rozpoczynania obowiązku szkolnego?
- Wyniki badań PISA.
- Współczesne badania w odniesieniu do rozwoju dziecka dowodzą, że zachodzą zmiany, których efektem jest szybszy rozwój poszczególnych sfer, ale z kolei następstwa tego to częste powstawanie dysharmonii rozwojowych oraz zwiększona zachorowalność ośrodkowego układu nerwowego (autyzm, ADHD, dysleksja i inne).

Najbliższe środowiska (rodzina, przedszkole, szkoła) dziecka źle funkcjonuje:

- przekazując nieprawidłowe wzorce, nie ułatwiają dzieciom wejścia w środowisko społeczne (rozwój dziecka odbywa się w kontekście związków interpersonalnych, a do tworzenia pierwszych dochodzi w rodzinie - R. Schaffer);
- nie zawsze wyrównują braki powstałe we wcześniejszych okresach rozwojowych; (różne formy edukacji przedszkolnej np. niepełne oraz różny poziom wypełnianych funkcji przez nie) co sprzyja powstawaniu niekorzystnych zmian w rozwoju dziecka.

Ponadto:

- różne zmienne mogą modyfikować podatność na oddziaływania szkoły, zmienne nie związane z domem rodzinnym, szkołą (cechy temperamentu, osobowość itp.), niekonieczne brane pod uwagę przez instytucje edukacyjne;
- każdy człowiek uczy się w odmienny sposób i potrzebuje nauczania dostosowanego do swego stylu uczenia się i indywidualnych cech, co oznacza, że każdy ma własne, wyjątkowe, specyficzne dla siebie potrzeby edukacyjne.

Odkrywajmy dzieci

Pozwól mi zrobić to samemu - koncentracja dziecka, która staje się podwaliną rozwoju jego charakteru i umiejętności tworzenia relacji społecznych.

Dzieci koncentrują się, by zaspokoić własny głód duchowy - koncentrują się na czymś, kiedy wybierają dowolnie to, co im się podoba.

Potrafiają skupić się na danym przedmiocie i powtarzają swoją aktywność od nowa, i od nowa. To zadanie zaspokaja ich głód duchowy. **Im bardziej dziecko się koncentruje, tym bardziej się staje.**

Dokładność w aktywności dziecka jest prawdziwym darem jego natury.

To dzięki koncentracji stają się precyzyjne, rozwijają swoje wewnętrzne środowisko życia.

Dziecku nie chodzi o ukończenie czegokolwiek, bo kiedy skończy coś robić z wielką dokładnością, to i tak zacznie to czynić od nowa, z taką samą dokładnością.

Dziecko czyni to z wielkim wigorem.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ